

7. Діти другої молодшої групи відповідають на питання словами, іноді фразами. Доберіть усі можливі педагогічні засоби, які б сприяли розвитку розмовного мовлення дітей, вчили їх будувати розповідні прості речення, правильно сполучати слова в реченні, вживати різні частини мови, іменники, дієслова, прийменники. Складіть план-конспект комплексного заняття, що мало б згадані вище навчально-мовленнєві завдання, використавши «Лінгводидактичний конструктор».

Студенти «конструюють» план-конспект заняття як індивідуально, так і групами з подальшим моделюванням заняття або його фрагментів; обґрунтовують доцільність добору методів, відповідність їх навчально-мовленнєвим завданням, що формулювалися у меті конспекту заняття; готують розгорнутий конспект заняття з представленням наочного матеріалу до нього.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, розроблена нами ділова дидактична гра на формування проектно-прогностичних умінь у майбутніх вихователів дітей дошкільного віку «Лінгводидактичний конструктор» дозволить ефективно здійснювати їх практичну підготовку до вирішення виробничих завдань. Подібна інноваційна розробка може бути використана у роботі методиста ЗДО із формування у молодих вихователів уміння складати конспекти заняття з розвитку мовлення. Перспективами нашої роботи є створення комп'ютерної гри для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта подібного змісту.

Список використаних джерел

1. *Дошкільна лінгводидактика: теорія та методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : підручник. За ред. А.М. Богуш. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2015. 704 с.*
2. *Крутій К. Л. Сучасне заняття в дошкільному навчальному закладі: традиції та інновації? Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2009. 176 с.*
3. *Сучасне заняття в дошкільному закладі : навчально-методичний посібник. За ред. Н. В. Гавриш. Луганськ: Альма-матер, 2007. 496 с.*

УДК 37.015.31:008–055.52–053.5

**Іванова А. І.,
Манжелій Н. М.**

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г.Короленка*

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті визначена сутність поняття «педагогічна культура батьків» як складника загальної культури, її компоненти, описані шляхи взаємодії ЗДО та сім'ї у формуванні педагогічної культури батьків дітей дошкільного віку.

Ключові слова: педагогічна культура, батьки, сім'я, дошкільник, заклад дошкільної освіти (ЗДО), формування, компетентність.

Постановка проблеми. Модернізація сучасної системи дошкільної освіти спрямована виховання дитини як особистості, здатної орієнтуватися в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовленої до життя і праці в суспільстві. У цьому процесі сім'я виступає важливим соціальним інститутом, що забезпечує формування кожної особистості. Батьки є першими вихователями дитини, саме від них залежить наскільки гармонійним буде її розвиток та виховання. Ефективність впливу батьків значною мірою залежить від їх загальної та педагогічної культури.

У суспільстві існує думка, що педагогічну культуру варто формувати у вихователів, учителів і керівників навчальних закладів, проте вона має бути невід'ємним складником у батьківському житті. Педагогічна підготовленість родини виявляється у використанні психолого-педагогічних, правових, фізіологічних знань на практиці. Сім'я та заклад дошкільної освіти повинні реалізовувати різні напрями виховання, вони є помічниками у соціалізації дитини, факторами її становлення та розвитку, джерелами підтримки та засобами передачі суспільних цінностей. Саме тому об'єднання освітнього закладу з родиною, їх тісна співпраця допоможе виховати відповідальних, педагогічно підготовлених батьків.

Аналіз джерел та публікацій. Аспекти вивчення родини відображено в дослідженнях Т. Барінової, О. Данілова, А. Корецької, Т. Руденко, Н. Семенової та О. Спірьової. Питання співпраці закладу дошкільної освіти та сім'ї описані в працях науковців (Т. Даниліна, О. Долинна, Т. Доронова, Г. Лактіонова, Р. Овчарова та М. Спичак). Першу програму підготовки матері до виховання й навчання маленьких дітей запропонував Я. А. Коменський у книзі «Материнська школа». Важливу роль у формуванні педагогічної культури батьків доводили видатні педагоги (А. Коменський, П. Лесгафт, А. Макаренко, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський).

Проблема формування усвідомленого батьківства знаходиться в полі зору багатьох сучасних науковців (Т. Алексеєнко, Т. Бахуташвілі, А. Кокоєвої, А. Кузьмінського, І. Кульчицької, В. Омеляненка, Є. Сорокіної, О. Хартман, С. Щербакової), які наголошують, що вдосконаленню сімейного виховання значною мірою сприяє діяльність вихователів закладу дошкільної освіти, спрямована на підвищення педагогічної культури батьків.

Мета статті: висвітлити особливості формування педагогічної культури батьків дітей дошкільного віку, визначити шляхи співпраці та форми взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Сім'я для дитини – перше середовище, у якому проходить процес соціалізації, закладаються

основи її світогляду, добра й справедливості. Батьківська любов забезпечує дітям емоційний захист і психологічний комфорт, дає життєву опору, а любов і безмежна довіра дитини до батьків роблять її особливо сприйнятливою до їхнього впливу. Характер взаємодії у родині залежить від бажання батьків пізнавати, розуміти своїх дітей, знаходити шляхи взаєморозуміння з ними [2, с.46].

У Законі України «Про охорону дитинства» зазначено, що батьки мають готувати дитину до свідомого життя в суспільстві в дусі взаєморозуміння, миру, милосердя, забезпечення рівноправності всіх членів суспільства, злагоди та дружби між народами, етнічними, національними та релігійними групами. Держава надає батькам або особам, які їх замінюють, допомогу у виконанні ними своїх обов'язків щодо виховання дітей, захищає права сім'ї, сприяє розвитку системи послуг із підтримки сімей з дітьми та мережі дитячих закладів [3].

Сучасна реальність висуває до особистості більш жорсткі вимоги, зумовлює ускладнення змісту виховання. За такої ситуації здійснення батьками виховної діяльності лише базуючись на власній інтуїції і досвіді попередніх поколінь, стає майже неможливою без оволодіння ними специфічними знаннями педагогічного характеру.

Заклад дошкільної освіти – це перша позасімейна установа, яка здійснює виховання підростаючого покоління суспільством. Одним із важливих завдань є формування педагогічної культури батьків, адже компетентні фахівці покликані допомогти, підтримати, спрямувати й на професійному рівні доповнити розвивальну та виховну діяльність сім'ї [7, с.103].

Сучасні науковці по-різному трактують поняття «педагогічна культура». Нам імпонує твердження І.Сідач, яка зазначає, що педагогічна культура батьків – це компонент загальної культури, який акумулює в собі накопичений попередніми поколіннями досвід виховання дітей у сім'ї. Він виявляється в усвідомленні батьками своєї відповідальності за виховання дітей, у ставленні до них, в оцінюванні їхньої поведінки, у реальній діяльності та спілкуванні з ними, у здійсненні продуктивних зв'язків з іншими виховними інститутами, зокрема із ЗДО. Педагогічна культура, на думку автора, є складною та динамічною системою, це осмислений, а іноді й неусвідомлений досвід власного дитинства, результат освіти, самоосвіти, психологічного розвитку особистості, основними компонентами якої є:

- психолого-педагогічні знання – уявлення батьків про вікову динаміку розвитку дитини, самоцінність періоду дошкільного дитинства, про основні завдання виховання;
- педагогічна й психологічна компетентність – здатність зрозуміти потреби дітей, раціонально спрямувати зусилля й засоби на уміння бачити перспективи розвитку дитини,

- будувати безконфліктні стосунки з дітьми;
- психолого-педагогічна рефлексія – уміння батьків аналізувати, критично оцінювати власну виховну діяльність, знаходити причини своїх педагогічних помилок;
  - емпатія – співпереживання, адекватна реакція батьків на вчинки й почуття дітей;
  - педагогічна підготовленість, що характеризується певною сукупністю психолого-педагогічних, фізіологічних та гігієнічних і правових знань, а також уміннями й навичками батьків, виробленими в процесі практики виховання дітей [8, с.56].

Результатом формування педагогічної культури є батьківська відповідальність, компонентами якої, на думку О. Ю. Хартман є:

- мотиваційний (моральна свідомість, емоційна зрілість, ціннісні орієнтації, любов до дітей, психологічна готовність бути батьками, виконувати батьківські обов'язки та функції);
- когнітивний (батьківські позиції стосовно розвитку дитини, уявлення батьків про способи взаємодії з дитиною, усвідомлення значення періоду дошкільного дитинства в процесі формування особистості дитини, усвідомлення впливу власних дій на розвиток дитини, психолого-педагогічні знання батьків, психолого-педагогічна культура батьків);
- поведінковий (взаємодія з дитиною, її стиль, тип виховання, ставлення батьків до дитини, врахування потреб дитини, врахування індивідуальних особливостей з дитиною, гармонізація внутрішньо-сімейних відносин). Науковець наголошує, що діяльність педагогів повинна сприяти формуванню педагогічної просвіти родини та цілеспрямовано, поступово розвивати усі компоненти батьківської відповідальності [10].

Процес формування педагогічної культури батьків дітей дошкільного віку має ґрунтуватися на принципах демократизації й гуманізації, покликаний зміцнити віру батьків у професійну компетентність вихователя, його вміння зрозуміти їх та допомогти у вирішенні конкретних ситуацій. У своїй педагогічній освіті батьки повинні побачити можливості розвитку, спілкування й спільної діяльності з дитиною, зробити свою педагогічну позицію більш

Не менш важливо, щоб стосунки батьків і педагогів вибудувалися на партнерських засадах, оскільки успішно виховувати дітей можуть лише батьки, які поважають себе. Це вимагає від педагогів поваги до них і створення умов, за яких батьки зможуть максимально виявити свої позитивні якості та здібності, звільнитися від хибних поглядів щодо виховання своєї дитини. Саме за таких умов педагог зможе пробудити у батьків інтерес до самопізнання і самовиховання.

Сучасні заклади дошкільної освіти стають більш відкритими для батьків, дітей, громадськості. Вони прагнуть значно більше надавати уваги освіті і вихованню батьків, вважають це одним із принципово важливих чинників успішного виховання і розвитку дітей. Співпраця вихователя з батьками передбачає організацію комфортного освітнього середовища, саме тому важливо проводити традиційні та інноваційні форми роботи з сім'єю. Серед різних форм співробітництва ЗДО із родинами, які сприяють розвитку педагогічної культури батьків, виділяють:

- індивідуальні – консультації, відвідування сім'ї, індивідуально-педагогічна бесіда, індивідуальна педагогічна допомога;
- групові – групові бесіди, консультації, батьківські консилиуми.
- колективні – бесіди, науково-практичні конференції, батьківські дні, вечори запитань і відповідей, загальні та групові батьківські збори, конференції з обміну досвідом виховання, диспути, зустрічі за круглим столом, педагогічний всеобуч та усні журнали.
- інноваційні – педагогічний десант (виступ педагогів в організаціях, де працюють батьки), дерево родоводу (зустрічі поколінь, роздуми над проблемами виховання), у сімейному колі (індивідуальна допомога родинам, організація зустрічей з лікарями, юристами, психологами), родинний міст (збори батьків, дітей, членів родини), Дні довір'я (у визначені дні батьки–лікарі, батьки–юристи і т. д. проводять консультації для бажаючих), День добрих справ (спільна трудова діяльність вихователів, батьків і дітей), сімейна скринька (добірка матеріалів з позитивним досвідом виховання культури взаємин з дітьми), народні світлиці (спільне проведення традиційних святкувань), аукціони педагогічних ідей (обмін досвідом з виховання культури взаємин у сім'ї), батьківські педагогічні ринги (спільне розв'язання педагогічних задач) та батьківські педагогічні «табу» (спільне обговорення шляхів виходу із кризових ситуацій) [1, с.5].

Н. Семенова та А. Сільчук до індивідуальних форм роботи з батьками з метою підвищення їхньої педагогічної культури відносять телефонні дзвінки, тестування, проведення анкетування, створення папок-пересувок та надання доручень батькам. До колективних та групових форм варто додати створення батьківських куточків і стендів, проведення тренінгових занять, ділових ігор та організація фотовиставок з дітьми. Науковці вказують на особливості організації форм роботи ЗДО та родини, які слід враховувати для налагодження плідної співпраці. Вони зазначають, що консультації для батьків можуть бути плановими та позаплановими, на деякі з них запрошують батьків з усіх вікових груп (наприклад, якщо це бесіда лікаря з приводу дефектів мови й зору, порушення постави чи

алергії в дітей). Для всіх батьків доцільним є проведення групових консультацій лікаря та дієтолога, індивідуальні проводяться для молодих батьків чи батьків, що мають одну дитину, позапланові – призначаються як за ініціативою керівника ЗДО, вихователя, так і на прохання самих батьків [6, с.117].

Ефективними формами взаємодії ЗДО з сім'єю є групові семінари, практикуми, тренінги, які передбачають як теоретичне ознайомлення з проблемою, так і практичні завдання на розв'язування конкретних педагогічних ситуацій. Цікавою є також паралельна робота і з дітьми щодо відповідної теми. На цій основі можна наочно розглянути подвійність ситуації, виявити позицію дитини й дорослого. Робота тренінгової групи передбачає серію занять–практикумів. Деякі з них можуть включати спільну творчість дітей і батьків. Заняття, що проводяться разом із дітьми, мають на меті розвиток інтересу, уважного ставлення до членів своєї родини й емоційне зближення сім'ї. Простором для творчої взаємодії з сім'ями є ділові ігри, які максимально наближають учасників гри до реального стану, формують навички швидкого прийняття педагогічно доцільних рішень і уміння вчасно побачити та виправити помилку [5, с. 97].

Однією з традиційних форм роботи по формуванню педагогічної культури батьків є батьківські збори. Доречними темами для їх проведення у ЗДО є: «Позитивний вплив ігор на розвиток дітей», «Секрети сенсорного виховання дошкільників», «Як зміцнити здоров'я дитини?» тощо. Для батьків, які мають дітей середнього і старшого дошкільного віку цікавими та актуальними будуть такі теми: «Роль моторики у психічному розвитку дитини», «Умови зростання гармонійної особистості», «Методи розвитку комунікативних умінь дошкільників», «Розвиток цілеспрямованості як вольової якості дитини», «5-й рік життя дітей: особливості розвитку і виховання», «Упевнена підготовка дитини до школи».

З метою розкриття тих аспектів, які цікавлять батьків, вважаємо за доцільне використання таких нетрадиційних форм роботи з батьками: формування скриньки ідей, порад та пропозицій, ведення батьками індивідуальних зошитів, у яких зазначаються успіхи дітей, перегляд на зустрічах з батьками соціальних та мотивуючих відеороликів. Також вихователю варто надавати рекомендації про книги, електронні джерела або журнали для батьківської просвіти. Групові форми роботи передбачають створення клубу взаємодопомоги чи школи молодих батьків, проведення зустрічей з цікавими людьми, психологами, педагогами, презентація цікавих ідей родинного виховання та обмін думками. Вихователь ЗДО також може формувати батьківську педагогічну культуру під час розмов по телефону, при листуванні в соціальних мережах та за допомогою служби Viber.

Найпоширенішими наочно-інформаційними формами в умовах ЗДО є виставки дитячих робіт, реклама книг, публікації у періодиці, в системі Інтернет з проблем сімейного виховання. Очікувану ефективність забезпечує раціональне проєднання різних форм роботи з батьками.

Досягти поставленої мети у взаємодії з сім'єю педагог зможе за умови правильно налагодженого педагогічного спілкування з нею, яке повинно відбуватися за дотримання таких правил: щирий інтерес до батьків вихованців, особистісний підхід до проблем сімейного виховання у спілкуванні з ними; залучення батьків до оцінювання успіхів дитини, прогнозування перспектив її розвитку; заохочення родини до участі у спільній роботі з дитиною й педагогом, колективом дошкільного закладу; уміння вислухати батьків, намагання зрозуміти їхні проблеми, допомогти прийняти обґрунтоване педагогічне рішення; доброзичливість, оптимістичність та привітність у стосунках з батьками [9, с.7].

Для реалізації успішної взаємодії родини та ЗДО важливо дотримуватися індивідуального та диференційованого підходу до сім'ї, мотивувати батьків до самовдосконалення та поважати їх. Діяльність закладу дошкільної освіти матиме кращі результати, якщо будуть спрямовані зусилля на інтеграцію й гармонізацію взаємин вихователів та батьків щодо створення оптимальних умов для розвитку і виховання дітей.

Важливим аспектом роботи вихователів є корекція виховної діяльності сімей із різним типом сімейного неблагополуччя. Низька педагогічна культура батьків спричиняє їх безвідповідальне ставлення до виконання виховної функції, мотиваційну обмеженість щодо розв'язання проблем, пов'язаних із вихованням і розвитком дитини, формалізацією батьківсько-дитячих взаємин, збільшення дефіциту теплоти, уваги і поваги між членами родини, що призводить до формування у дитини низької самооцінки, невпевненості у своїх силах.

Висновки. Отже, одним із основних напрямів діяльності сучасного ЗДО є організація ефективної просвітницької роботи з батьками дітей, спрямованої на формування їхньої педагогічної культури. Педагогічна культура батьків – це складова загальної культури, що виявляється в розумінні вікових та індивідуальних особливостей дітей дошкільного віку, організації їхнього дозвілля, побуту, спілкування та формування успішних взаємин з членами сім'ї. Цілеспрямована, систематична, просвітницька діяльність батьків допоможе сформувати педагогічні компетентності, збагатити їх досвід, буде мотивувати до вивчення та аналізу дитячих особливостей, сприятиме становленню позитивної атмосфери співпраці.

Список використаних джерел

1. *Бабенко Н. Г. Педагогічна культура батьків та сучасні освітні тенденції. Дошкільний навчальний заклад. 2015. № 1. С. 2-8*

2. Дуб Н. Щаслива дитина - благополучна родина. Тренінгове заняття з батьками. *Дитячий садок*. 2015. № 12 С. 46–49.
3. Закон України «Про охорону дитинства» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> (дата звернення: 22.04.2019).
4. Макаренко А. С. Книга для батьків. К. : Радянська школа, 1978. 327 с.
5. Родинна педагогіка : навч.-метод. посіб. / А. А. Марушкевич, В. Г. Постовий, Т. Ф. Алексеєнко та ін. К. : Видавець ПАРАПАН, 2002. 216 с.
6. Семенова Н., Сільчук А. Формування педагогічної культури батьків як основа взаємодії дошкільного навчального закладу та сім'ї. *Гірська школа українських Карпат*. 2016. № 14. С. 114-118
7. Сідач І. Культура взаємин батьків та дітей, її суть та зміст. *Освіта й управління*. 2003. № 4. С.102-109.
8. Сінельнікова Н. О. Педагогічна культура батьків як умова ефективного виховання дітей. *Імідж сучасного педагога*. 2015. № 5. С. 56–58.
9. Цимбалюк І. Психологічні аспекти педагогічної культури батьків. *Вісник кафедри педагогіки, психології та корекційної освіти*. Випуск 21. Рівне, 2017. С.4-12.
10. Хартман О. Ю. Психологічні чинники становлення відповідальності батьків за розвиток дитини дошкільного віку URL: <http://lib.iitta.gov.ua/5055/1/aref%5B1%5D.Pdf> (дата звернення: 21.04.2019).

УДК 373.2.016:81'233]:796

Кесарєва А. А.

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка*

Науковий керівник – к.п.н., доц. Зімакова Л.В.

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ЗВУКОВОГО АНАЛІЗУ СЛОВА В ЗДО

У статті розкривається значення звукового аналізу слова в мовленнєвому розвитку дошкільників. Розглядаються основні етапи підготовки дошкільників до звукового аналізу слова, а також наводяться приклади ігор для навчання звукового аналізу слів старших дошкільників.

***Ключові слова:** фонематичне сприйняття, звуковий аналіз слів, голосний звук, приголосний звук, склад, слово.*

Постановка проблеми. Запорукою когнітивного розвитку дитини дошкільного віку є оволодіння мовою та основами повноцінного спілкування з оточуючими людьми. Різні відхилення мовного розвитку негативно позначаються на сприйманні мови, висловлюванні власних думок, оволодінні знаннями, а також на формуванні особистості дитини. Останнім часом учителі початкових класів та шкільні логопеди відмічають зростання кількості дітей з вадами письма та читання (дисграфія, дислексія). Одна з причин пов'язана з несформованим фонетичним слухом у старших дошкільників. У зв'язку із цим більше уваги необхідно приділяти